

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ЯК ОСНОВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ПОДОЛАННЯ ЗАГРОЗ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Денисенко Є. В., Романенко В. О.

Для України проблема забезпечення національної безпеки набула особливої гостроти у зв'язку з агресією Російської Федерації, яка супроводжується анексією територій, збройними діями, кібератаками, дезінформаційними кампаніями та економічним тиском.

У статті представлено загальне розуміння природи загроз, що можуть впливати на цілісність, стабільність та функціонування держави, зокрема як міжнародне право захищає інтереси країни та гарантує національну безпеку. Проаналізовано поділ загроз залежно від джерела їх виникнення: внутрішні загрози пов'язані з політичною та соціально-економічною нестабільністю, корупцією, криміногенною ситуацією та слабкістю інституцій; зовнішні загрози розглянуто через призму агресивної політики інших держав, збройних конфліктів, інформаційного та кіберпростору, економічного тиску. Розглянуто нормативно-правову базу України, систему суб'єктів забезпечення безпеки, а також ключові аспекти міжнародного співробітництва. Зазначено, що особливості стратегії національної безпеки змінюються згідно із подіями, які відбуваються як у внутрішньому, так і зовнішньому середовищі країни. Описано ключові міжнародно-правові документи у сфері безпеки (Статут ООН, Гельсінський акт, Женевські конвенції, а також інструменти НАТО та договори з роззброєння). Проаналізовано участь України в міжнародних безпекових ініціативах, таких як миротворчі місії ООН, проекти ОБСЄ, платформи у сфері кіберзахисту та боротьби з тероризмом (акцент зроблено на співробітництві з НАТО та ЄС). Наголошено на ключових аспектах міжнародної підтримки України в умовах збройної агресії РФ (постачання озброєння, фінансову допомогу, санкційну політику, гуманітарну та правову підтримку), що є критично важливою для збереження суверенітету та територіальної цілісності України. Розкрито ключові напрями розвитку міжнародно-правової політики України в умовах збройної агресії та трансформації глобального безпекового середовища. Підкреслено важливість зміцнення міжнародної правосуб'єктності, розширення договірно-правової бази, правової інтеграції з ЄС і НАТО, а також юридичний супровід процесів деокупації та притягнення агресора до відповідальності.

Ключові слова: національна безпека, загрози національній безпеці, міжнародне співробітництво, міжнародно-правові основи, національні інтереси, стратегія національної безпеки України, міжнародно-правові договори.

Denysenko Ye. V., Romanenko V. O. International law as the main tool for overcoming threats to Ukraine's national security

For Ukraine, the problem of ensuring national security has become particularly acute in connection with the aggression of the Russian Federation which is accompanied by the annexation of territory, armed actions, cyberattacks, disinformation campaigns, and economic pressure.

The article presents a general understanding of the nature of threats that may affect the integrity, stability and functioning of the state, in particular, how international law protects the interests of the country and guarantees national security. The author analyzes the division of threats depending on the source of their occurrence: internal threats are related to political and socio-economic instability, corruption, crime and weakness of institutions; external threats are considered through the prism of aggressive policies of other states, armed conflicts, information and cyberspace, economic pressure. The regulatory and legal base of Ukraine, the system of security subjects as well as key aspects of international cooperation are considered. It is noted that the features of the national security strategy change in accordance with events that occur both in the country's internal and external environment. The key international legal documents in the sphere of security are described (UN Charter, Helsinki Act, Geneva Conventions, as well as NATO instruments and disarmament treaties). Ukraine's participation in international initiatives in the field of security, such as UN peacekeeping missions, OSCE projects, platforms in the field of cyber protection and the fight against terrorism (the emphasis is on cooperation with NATO and the EU) is analyzed. The key aspects of international support for Ukraine in the context of armed aggression by the Russian Federation (arms supply, financial assistance, sanctions policy, humanitarian and legal support), which are critically important for preserving the sovereignty and territorial integrity

of Ukraine, are emphasized. The key directions of development of the international legal policy of Ukraine in the context of armed aggression and transformation of the global security environment are revealed. The importance of strengthening international legal personality, expanding the contractual legal framework, legal integration with the EU and NATO, as well as legal support for the processes of de-occupation and bringing the aggressor to justice is emphasized.

Key words: *national security, threats to national security, international cooperation, international legal foundations, national interests, national security strategy of Ukraine, international legal treaties.*

Постановка проблеми та її актуальність.

У сучасному світі питання забезпечення національної безпеки набуває особливого значення, з огляду на зростання кількості глобальних викликів і загроз. Збройні конфлікти, тероризм, гібридні загрози, кібератаки, інформаційні війни, економічний тиск та інші форми впливу створюють серйозні виклики для суверенітету й стабільності держав. У цьому контексті міжнародно-правові механізми виступають ключовим інструментом у координації зусиль держав для протидії загрозам національній безпеці.

Особливої актуальності дане питання набуло для України, яка з 2014 року перебуває у стані збройного конфлікту, що супроводжується масштабною гібридною агресією з боку Російської Федерації. У відповідь на ці загрози держава активно використовує міжнародно-правові інструменти для зміцнення власної безпеки, залучення зовнішньої підтримки та забезпечення відповідальності агресора. Участь у міжнародних організаціях, двостороння та багатостороння дипломатія, стратегічне партнерство з НАТО та ЄС — усе це є елементами міжнародно-правового механізму протидії загрозам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Враховуючи актуальність проблематики теми в реаліях подій воєнного характеру на території України, багато українських та іноземних науковців працювали та працюють над дослідженнями пов'язаними з вивченням поняття «національна безпека» з розглядом можливостей щодо її зміцнення з метою захисту свободи українського народу та держави в цілому.

Розробці питань щодо підтримки достатнього рівня національної безпеки держави багато уваги приділяють вітчизняні вчені, зокрема Копанчук В. О. [7]; Криштанович М. Ф. [8]; Жеребець О. М. [9]; Лисько Т. Д. [10]; Литвинов О. [11]; Мельниченко Б. Б. [12]; Хрустова В. Є. [16] та інші. Щодо іноземних авторів, слід виокремити: Bosch O., Van H. P. [13]; Ikanda F. N., Muhumad A. A., Kuhnt J. [14]; Mohammed Y., Warkentin M. [15] та інші.

Слід виділити Кобко Є. В., де розглянуто принцип застосування міжнародних актів з практичної точки зору миру та безпеки народів, з особливою увагою до Організації Об'єднаних Націй та Європейського Союзу [1]. В свою чергу, Альван А. концентрує свою увагу на науковій систематизації поняття «національна безпека» [2], Антонов В. О. розглядає проблематику з юридичного боку з акцентом питання національної безпеки на конституційному рівні [3]. Автори [4] у своїй статті досліджують можливості нових концепцій щодо стабільного, безпечного розвитку держави, розкриваючи теоретико-методологічні основи зазначеної теми. Однак, науковець Гаврильців М. Т. відає пріоритет дослідженням з вузької сторони, беручи до уваги конкретний аспект, який має вагомий вплив на стан національної безпеки країни — інформатизацію, що у сучасних умовах стає чи не на перше місце [5]. Блистів Т. І., Колесник В. Т., Пригунов П. Я., Карпова К. В. у свою чергу, аналізують законодавче забезпечення безпеки з розгляду економічної, фінансової сторони, відштовхуючись від норм вітчизняного та міжнародного права, що є актуальним у даний час [6]. Однак, аналіз та вивчення наукових робіт показало відсутність пріоритетних основ боротьби держави із загрозами національної безпеки, водночас існує низка невирішених питань щодо ефективності міжнародно-правових механізмів, рівня імплементації міжнародних стандартів у національне законодавство, а також доцільності реформування підходів до безпеки з урахуванням досвіду країн-партнерів. Усе це свідчить про необхідність комплексного дослідження даної проблематики як у теоретичному, так і в прикладному аспектах.

Тож, **метою статті** є застосування міжнародного права як основного інструменту подолання загроз національної безпеки держави, що дозволить посилити позиції України у міжнародних відносинах та підвищити ефективність співпраці з міжнародними організаціями та партнерами.

Виклад основного матеріалу. Сучасність стискається із реальністю, яка наповнена потенційними чинниками, що ставлять під загрозу суверенітет, територіальну цілісність, політичну та економічну стабільність держави, а також життя, права і свободи громадян, відповідно, такі випадки можна підвести під загрози національної безпеки. Вони можуть виникати як у внутрішньому, так і в зовнішньому середовищі, мати як воєнний, так і невоєнний характер, охоплюючи політичну, економічну, інформаційну, екологічну, соціальну та інші сфери.

Розвиток глобальних процесів призвів до трансформації змісту та структури загроз. Якщо раніше основними чинниками вважалися військова агресія чи державний переворот, то нині все більшого значення набувають гібридні форми небезпеки, до яких належать кібератаки, інформаційні впливи, фінансові маніпуляції, тероризм, міжнародна організована злочинність, поширення дезінформації, а також використання технологій як інструменту тиску.

Для більш точного розуміння масштабів і джерел загроз національній безпеці застосовується класифікація за різними критеріями: «за походженням — внутрішні та зовнішні; за джерелом впливу — природні, техногенні, антропогенні, соціальні, політичні тощо; за формою прояву — прямі (відкрита агресія, теракти) та непрямі (економічний тиск, інформаційні кампанії); за тривалістю дії — постійні, тимчасові, латентні» [3, 16].

У національній системі безпеки України ключовим документом, що визначає загрози, є «Стратегія національної безпеки України» [17], затверджена указом Президента. У ній конкретизовано основні групи загроз, зокрема «збройна агресія Російської

Федерації; тимчасова окупація частини території; спроби дестабілізації внутрішньої політичної ситуації; залежність від енергоресурсів; низька ефективність державного управління; корупція; кібератаки та інформаційна агресія» [17].

Таким чином, національна безпека в сучасних умовах вимагає постійного оновлення підходів до ідентифікації загроз, а також активної участі держави в міжнародній безпековій політиці. Це створює потребу у використанні як національно-правових, так і міжнародно-правових механізмів для забезпечення цілісної відповіді на виклики сучасності.

Для ефективного реагування на загрози національній безпеці важливо не лише встановити їх наявність, але й здійснити чітку класифікацію, що дозволяє формувати відповідні заходи протидії. Одним з основоположних підходів є поділ загроз на внутрішні та зовнішні, що враховує джерело походження та характер впливу на державу (рис. 1).

Зазначимо, що внутрішні загрози виникають у межах самої держави і пов'язані з внутрішньополітичними, соціально-економічними, правовими чи гуманітарними процесами, вони можуть набувати

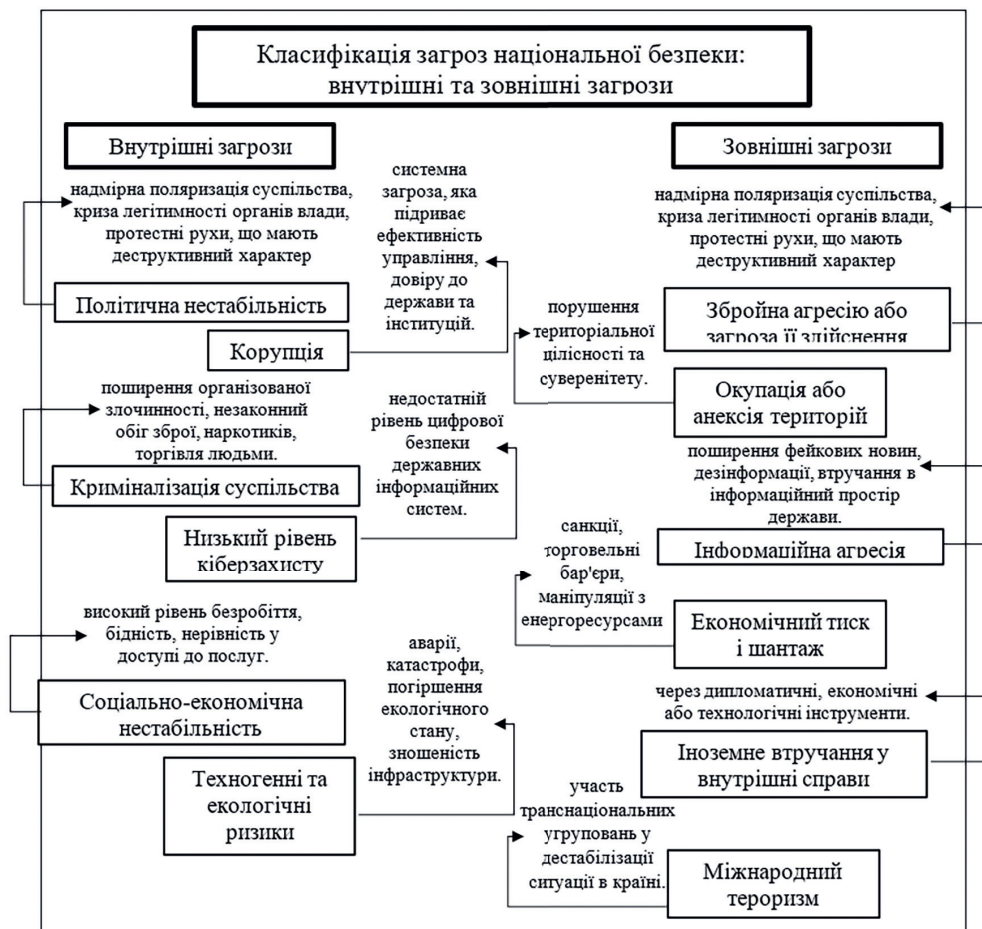

Рис. 1 Класифікація загроз національній безпеці

Джерело: сформовано автором згідно [16]

особливо небезпечного характеру в умовах війни, кризи або політичної нестабільності, коли зростає вразливість державних інститутів і зменшується рівень суспільної консолідації. В свою чергу зовнішні загрози надходять із-за меж держави і здебільшого мають стратегічний або системний характер, який впливає на всі показники стану держави на міжнародній арені та головне – на національний рівень життя. Відповідно, аналіз класифікації загроз національної безпеки засвідчив, що ефективна безпекова політика держави можлива лише за умови комплексного врахування як внутрішніх, так і зовнішніх загроз, які нерідко є взаємопов'язаними та взаємопідсилювальними.

Для України особливої актуальності набули зовнішні загрози у зв'язку з агресією Російської Федерації, що поєднує військові, політичні, інформаційні та економічні інструменти впливу.

Важливо враховувати, що внутрішні загрози, такі як політична нестабільність, корупція, соціально-економічна напруга, криміналізація суспільства та вразливість інфраструктури, створюють передумови для послаблення держави зсередини, що, у свою чергу, підвищує ефективність зовнішнього втручання та агресії. Ігнорування або недооцінка внутрішніх ризиків може призвести до

дестабілізації політичної системи, втрати довіри громадян та руйнування інституційної спроможності протидіяти загрозам. Зокрема, зовнішні загрози в сучасних умовах мають багатовимірний характер – від відкритої військової агресії до кібератак, інформаційної війни та економічного тиску. Для України ці загрози мають критичне значення через тривалу (3 роки) гібридну війну з боку Російської Федерації, що поєднує військові, політичні, інформаційні та енергетичні елементи впливу. Водночас ці загрози часто використовують наявні внутрішні слабкості як точку входу. Всі сучасні країни зацікавлені у врегулюванні конфліктних ситуацій особливо якщо це стосується суверенності держави та територіальної цілісності. Уряд, в свою чергу, піклується про національну безпеку, яка безпосередньо пов'язана з міжнародним правом.

Слід зазначити, що міжнародне право відіграє ключову роль у забезпеченні глобальної та регіональної безпеки, створюючи юридичні механізми для запобігання конфліктам, захисту прав людини та забезпечення миру між державами. Основу міжнародної безпекової системи становлять принципи, закріплені у низці базових міжнародно-правових актів, які мають універсальний або регіональний характер (табл. 1–2).

Таблиця 1

Міжнародне право у сфері безпеки: базові принципи та документи

Базовий принцип / документ	Опис	Значення для України
Суверенна рівність держав	Усі держави мають рівні права на міжнародній арені	Україна захищає право на суверенітет перед агресією РФ
Невтручання у внутрішні справи	Заборона втручання в політичні та соціальні процеси інших держав	РФ порушує цей принцип шляхом підтримки сепаратизму
Заборона сили або погрози силою	Міжнародні спори повинні вирішуватись мирно	Агресія РФ порушує цей принцип, що є основою позовів України
Право на самооборону (ст. 51 Статуту ООН)	Держава має право захищатись у разі збройного нападу	Україна має законне право на оборону в умовах збройної агресії
Повага до прав людини	Захист основних свобод людини є передумовою безпеки	Важливо для України в частині захисту громадян на окупованих територіях

Джерело: сформовано автором згідно [17–21]

Таблиця 2

Ключові міжнародно-правові документи у сфері безпеки

Документ	Основні положення	Роль для України
Статут ООН (1945) [33]	Засади миру, безпеки, колективної відповідальності, повага до суверенітету	Правова основа міжнародного визнання суверенітету України
Гельсінський заключний акт (1975) [22]	Непорушність кордонів, невикористання сили, співпраця, права людини	Використовується як аргумент проти анексії Криму
Вашингтонський договір (НАТО, 1949) [23]	Колективна оборона, військово-політичне співробітництво	Базис для співпраці України з НАТО
Договір про нерозповсюдження ядерної зброї (1968) [24]	Контроль над зброєю масового ураження	Україна – без'ядерна держава, що розраховує на міжнародні гарантії
Женевські конвенції (1949) [25]	Захист жертв збройних конфліктів	Застосовуються до захисту цивільного населення в умовах війни
Резолюції Ради Безпеки ООН [26]	Впровадження санкцій, мандати на миротворчі місії	Платформа для міжнародного засудження агресії проти України

Джерело: сформовано автором згідно [17, 22–26, 33]

Аналіз базових принципів міжнародного права, представлений у таблиці 1, свідчить про їх фундаментальне значення для формування системи міжнародної безпеки та забезпечення стабільного міжнародного порядку. У контексті української державності ці принципи набувають особливої ваги, оскільки створюють правову основу для протидії зовнішній агресії, захисту суверенітету та територіальної цілісності, а також забезпечення внутрішньої стабільності.

Таким чином, у контексті російської агресії, Україна активно використовує потенціал міжнародного права для захисту своїх інтересів – через звернення до міжнародних судових інстанцій (зокрема, Міжнародного Суду ООН, Європейського суду з прав людини, Міжнародного кримінального суду), участь у безпекових ініціативах НАТО, ЄС, ОБСЄ, а також ініціювання резолюцій на рівні ООН. Базові принципи міжнародного права, зокрема непорушність кордонів та заборона агресії, стають основою для міжнародної підтримки України.

Національна стратегія безпеки України є основоположним документом у сфері формування державної політики безпеки, що визначає головні загрози, стратегічні цілі, принципи та механізми забезпечення національної безпеки. Остання редакція стратегії була затверджена Указом Президента України №392/2020 від 14 вересня 2020 року [17]. До ключових положень «Стратегії національної безпеки України» в більшості є базовими, окрім одного пункту, який визначає характер усіх державних сфер управління (табл. 3).

Слід зазначити, що особливості стратегії національної безпеки змінюються згідно із подіями, які відбуваються як у внутрішньому, так і зовнішньому середовищі країни, згідно з цим не буде зайвим визначити зміни в направленні, що відбулися під

впливом сучасності на сьогодні: спрямованість на євроатлантичну інтеграцію; урахування досвіду збройної агресії Російської Федерації та окупації частини території України; наголос на гнучкості, превентивному підході та стримуванні загроз на ранніх етапах; визнання ролі громадянського суспільства та приватного сектору в безпековій архітектурі.

Звідси, «Стратегія національна безпеки України» [17] є стратегічною відповіддю держави на сучасні виклики. Вона формує системний підхід до захисту інтересів держави на внутрішньому та міжнародному рівнях, поєднуючи воєнні, політичні, інформаційні, економічні та соціальні аспекти безпеки. Успішна реалізація стратегії потребує координації дій усіх гілок влади, посилення міжнародного партнерства та активної участі громадянського суспільства.

Україна активно долучається до міжнародних безпекових ініціатив з метою зміцнення національної обороноздатності, інтеграції у систему європейської та євроатлантичної безпеки, а також формування спільних механізмів реагування на глобальні загрози. Серед ключових напрямів можна виділити [27]:

1. Участь у миротворчих операціях ООН (зокрема в Конго, Косово, Ліберії, Кот-д'Івуарі тощо);
2. Співпраця в рамках ОБСЄ, зокрема в контексті Спеціальної моніторингової місії в Україні;
3. Ініціативи у сфері кібербезпеки, боротьби з тероризмом, транснаціональною злочинністю;
4. Долучення до Європейського інструменту миру (EPF) та платформ для військово-технічної допомоги;
5. Підтримка міжнародних санкцій щодо країн-агресорів, зокрема РФ, а також участь у формуванні правових позицій у міжнародних структурах.

Таблиця 3

Ключові положення «Стратегії національної безпеки України»

Елемент стратегії	Зміст
Мета	Захист суверенітету, територіальної цілісності, демократичного устрою, прав і свобод громадян
Візія	Безпечна, правова, заможна держава в євроатлантичному безпековому просторі
Основні принципи	Верховенство права, дотримання прав людини, демократичний цивільний контроль над сектором безпеки
Ключові загрози	Збройна агресія РФ, гібридні загрози, кіберзагрози, інформаційні впливи, економічна залежність
Стратегічні напрями забезпечення безпеки	– Оборонна політика та розвиток Збройних Сил України; – Кібербезпека та інформаційна стійкість; – Енергетична та екологічна безпека; – Економічна безпека; – Соціальна та гуманітарна безпека
Міжнародне партнерство	Поглиблення співпраці з НАТО, ЄС, участь у міжнародних безпекових ініціативах

Джерело: сформовано автором згідно [17]

Це дозволяє Україні не лише отримувати підтримку, а й виступати активним суб'єктом міжнародної безпекової політики.

Також одним із пріоритетних напрямів зовнішньої політики України є співробітництво з НАТО. Співпраця України з НАТО та Європейським Союзом є ключовим елементом її безпекової та зовнішньої політики, особливо в умовах збройної агресії з боку Російської Федерації. Участь у програмах та ініціативах цих міжнародних об'єднань спрямована на зміцнення обороноздатності, підвищення стійкості інституцій, розбудову сектору безпеки й оборони відповідно до західних стандартів.

Відносини з НАТО значно активізувалися після 2014 року. Україна бере участь у Річних національних програмах під егідою Комісії Україна-НАТО [28–29], що охоплюють реформи в оборонному секторі, підвищення демократичного цивільного контролю, кібербезпеки, оборонного планування. Особливе значення має отримання Україною у 2020 році статусу партнера з розширеними можливостями (Enhanced Opportunities Partner), що дозволило поглибити військову співпрацю та оперативну сумісність. Крім того, діє низка трастових фондів НАТО, які сприяють розвитку системи командування, логістики, розмінування, реабілітації поранених військових.

У межах співпраці з Європейським Союзом Україна бере участь у реалізації спільної політики безпеки та оборони (CSDP) [30], зокрема через Консультативну місію ЄС в Україні (EUAM Ukraine), яка допомагає у реформуванні сектору громадської безпеки. Також Україна користується перевагами Європейського інструменту миру (European Peace Facility), у межах якого надається фінансова й технічна допомога, зокрема військового характеру. Однією з важливих форм підтримки є інтеграція в Європейський механізм цивільного захисту та співпраця у сфері кіберзахисту, стратегічних комунікацій і протидії гібридним загрозам.

Таким чином, співробітництво з НАТО та ЄС забезпечує не лише практичну допомогу

в оборонній сфері, а й сприяє глибшій інтеграції України у європейську систему безпеки, підвищуючи здатність держави ефективно протидіяти зовнішнім загрозам і зміцнювати свою геополітичну суб'єктність.

Після початку збройної агресії РФ у 2014 році та її повномасштабної фази в 2022 році, міжнародна підтримка стала критично важливою складовою виживання та оборони української держави, основні складові якої необхідно виділити окремо (табл. 4).

Відповідно до таблиці 4, можна зробити висновок, що міжнародна підтримка виступає не лише засобом стримування агресора, а й важливим елементом збереження суверенітету держави та європейського вибору України.

Міжнародно-правова політика України в сучасних умовах набуває особливої ваги як інструмент захисту національних інтересів, забезпечення безпеки та інтеграції у європейське та євроатлантичне співтовариство. З огляду на триваючу агресію з боку Російської Федерації, одним із ключових завдань зовнішньополітичної та правової діяльності України є формування ефективної стратегії міжнародно-правової протидії загрозам, що стоять перед державою. Враховуючи вищевикладене відмітимо основні напрямки розвитку цієї політики, які включають:

1. Посилення міжнародно-правової суб'єктності України — активна участь у діяльності міжнародних організацій (ООН, ОБСЄ, Рада Європи), ініціювання резолюцій, рішень і заяв, спрямованих на підтримку суверенітету та територіальної цілісності держави.

2. Розширення договірно-правової бази — укладення нових двосторонніх та багатосторонніх угод у сферах безпеки, оборони, кіберзахисту, енергетики, прав людини, а також адаптація українського законодавства до стандартів міжнародного права.

3. Поглиблення правової інтеграції з ЄС та НАТО — поступове впровадження правових норм і стандартів, передбачених Угодою про асоціацію

Таблиця 4

Основні складові міжнародної підтримки України у протидії збройній агресії РФ

Напрямок	Приклади допомоги
Військова підтримка	Поставки зброї, бронетехніки, ППО (США, Велика Британія, країни НАТО та ЄС)
Фінансова підтримка	Макрофінансова допомога ЄС, гранти та кредити МВФ, Світового банку
Гуманітарна допомога	Допомога переміщеним особам, відновлення інфраструктури, медичні місії
Санкційна політика	Багаторівневі санкції проти РФ з боку ЄС, США, Канади, Японії та інших країн
Міжнародна правова підтримка	Судові позови України проти РФ у міжнародних судах, збір доказів воєнних злочинів
Політична підтримка	Визнання РФ як держави-агресора, дипломатичне тиснення, резолюції ООН

Джерело: сформовано автором згідно [27–32]

з ЄС, а також стратегічне наближення до правової бази НАТО у питаннях цивільного контролю, взаємної безпеки та сумісності.

4. Юридичне супроводження процесу деокупації та відновлення справедливості — системна робота в міжнародних судах (Міжнародний суд ООН, ЄСПЛ, Міжнародний кримінальний суд) щодо притягнення РФ до відповідальності за воєнні злочини, агресію, геноцид та інші порушення міжнародного права.

5. Активізація правової дипломатії — формування експертних і адвокаційних груп для просування української позиції у міжнародному правовому дискурсі, взаємодія з правозахисними інституціями, неурядовими організаціями та think tank'ами.

6. Зміцнення внутрішнього правового потенціалу — підготовка фахівців з міжнародного права, розвиток науково-аналітичної бази, підтримка досліджень у сфері міжнародної безпеки та правозастосування.

Таким чином, міжнародно-правова політика України розвивається у напрямку стратегічної адаптації до змін світового безпекового порядку, зміцнення оборонного потенціалу через право та послідовної інтеграції в європейську правову спільноту. Ефективне поєднання дипломатичних, правових і політичних інструментів дозволить Україні більш рішуче відстоювати власні інтереси на міжнародній арені.

У світі, де міжнародна стабільність дедалі більше залежить від дотримання норм і принципів міжнародного права, питання забезпечення національної безпеки перестася бути виключно внутрішньою справою держави. Сьогодні безпека — це багаторівневе поняття, що охоплює не лише військову складову, а й правову, інформаційну, економічну та дипломатичну. Особливо актуальним це питання постає для України, яка опинилася на передовій боротьби за дотримання основоположних принципів міжнародного порядку.

Висновки. Національна безпека є фундаментальною умовою стабільного функціонування держави, її суверенітету, територіальної цілісності та захисту прав і свобод громадян. Реалії збройної агресії та гібридних загроз засвідчили, що жодна країна не може ефективно протистояти викликам без консолідованої міжнародної підтримки та правових механізмів захисту. У цьому контексті міжнародне право виступає не лише як інструмент реагування, а й як фундамент довготривалої стратегії безпеки, заснованої на принципах справедливості, відповідальності та співпраці.

Враховуючи це було окреслено ключові орієнтири, що мають не лише теоретичне, а й практичне значення для подальшого розвитку державної політики у сфері безпеки. Забезпечення національної безпеки в сучасних умовах вимагає не лише внутрішньої політичної стійкості та військової готовності, а й активного використання міжнародно-правових механізмів. Загрози, які постають перед Україною, мають як внутрішній, так і зовнішній характер, при цьому зовнішні — зокрема збройна агресія Російської Федерації — становлять особливо серйозну небезпеку для суверенітету та територіальної цілісності держави. Відповідно, оборонний сектор, кібербезпека, інформаційна стійкість країни та міжнародне партнерство має велике значення для країни в реалізації національних інтересів. Можна побачити, що сучасна стратегія України полягає в поглибленні правової інтеграції з західними союзниками, активному використанні міжнародного права для фіксації правопорушень агресора та зміцненні юридичних позицій на глобальному рівні. Україна в свою чергу намагається розширювати міжнародні зв'язки, договірно-правову базу, посилювати правову дипломатію, підвищувати ефективність участі у міжнародних судових процесах та поступово адаптувати українське законодавство до стандартів міжнародного права. Зокрема, системне оновлення та стратегічне спрямування правової політики дозволить Україні ефективно реалізовувати національні інтереси та посилювати власну роль на міжнародній арені. Тож, міжнародно-правовий вимір національної безпеки є критично важливим інструментом для забезпечення стабільності, міжнародної підтримки та довгострокового захисту інтересів України в умовах глобальних викликів.

Література

1. Кобко Є. В. Міжнародно-правові засади забезпечення Національної безпеки України. *Юридичний бюлетень*. Вип. 7. Ч. 2. 2018. С. 47–54. URL: http://www.lawbulletin.oduvs.od.ua/archive/2018/7_2018/part_2/9.pdf (дата звернення: 07.04.2025).
2. Альван А. Наукові підходи до системи понять «національна безпека»: міжнародно-правовий аспект. *Аспекти публічного управління*. 2020. № 7(12). С. 70–77. <https://doi.org/10.15421/151966> (дата звернення: 07.04.2025).
3. Антонов В. О. Конституційно-правові засади національної безпеки України: монографія / наук. ред. Ю. С. Шемшученко. Київ : ТАЛКОМ, 2017. 576 с. URL: <https://constitutionalist.com.ua/wp-con>

tent/uploads/2020/12/antonov-v.o.-konstitutsiyno-pravovi-zasadi-natsionalnoyi-bezpeki-ukrayini_d_.pdf (дата звернення: 07.04.2025).

4. Білий В. І., Михальчук В. М. Основні напрями забезпечення національної безпеки держави. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 17. С. 92–98. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=7589&i=14> (дата звернення: 07.04.2025).

5. Гаврильців М. Т. Інформаційна безпека держави у системі національної безпеки України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 2. С. 200–203. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/2927> (дата звернення: 07.04.2025).

6. Блістів Т. І., Колесник В. Т., Пригунов П. Я., Карпова К. В. Концептуальні підходи до визначення методологічної функції законодавчого забезпечення національної безпеки України. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2015. Вип. № 4 (81). С. 13–26.

7. Копанчук В. О. Нормативно-правове забезпечення державної політики національної безпеки та громадського порядку України. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2017. № 12. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1610> (дата звернення: 07.04.2025).

8. Державна політика забезпечення національної безпеки України: основні напрямки та особливості здійснення: монографія / Криштанович М. Ф., Пушак Я. Я., Флейчук М. І., Франчук В. І. Львів: Сполум, 2020. 418 с.

9. Жеребець О. М. Типологія сучасного тероризму. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 3. С. 274–276. URL: http://lsey.org.ua/3_2021/72.pdf (дата звернення: 07.04.2025).

10. Лисько Т. Д., Шилова К. Р. Злочини терористичної спрямованості за КК України: кримінально-правовий аналіз. *Юридичний вісник*. 2023. № 2 (67). С. 203–209. URL: <https://jrnل.nau.edu.ua/index.php/UV/article/view/17862/25166> (дата звернення: 07.04.2025).

11. Литвинов О. Злочинність в контексті національних безпекових орієнтирів. *Публічне право*. 2018. № 1 (29). С. 9–16.

12. Мельниченко Б. Б. Організаційно-правові засади функціонування системи забезпечення національної безпеки. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 12. С. 301–304. URL: http://lsey.org.ua/12_2022/70.pdf (дата звернення: 07.04.2025).

13. Bosch O., Van H. P. (2007). UNSCR 1540: Its future and contribution to global non-proliferation and counter-Terrorism. URL: <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-84901082035&orig->

[in=resultslist&sort=plf-f&src=s&sot=b&sdt=b&s=-TITLE-ABS-KEY%28International+legal+basis+for+a+state%E2%80%99s+fight+against+threats+to+national+security%29&sessionSearchId=6cf196b2feac9f9c669ca0b04c39260b&relpos=3](https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-84901082035&origin=resultslist&sort=plf-f&src=s&sot=b&sdt=b&s=-TITLE-ABS-KEY%28International+legal+basis+for+a+state%E2%80%99s+fight+against+threats+to+national+security%29&sessionSearchId=6cf196b2feac9f9c669ca0b04c39260b&relpos=3) (дата звернення: 07.04.2025).

14. Ikanda F. N., Muhumad A. A., Kuhnt J. (2025). Refugee securitization and the challenges of formal integration: case of Somali refugees in Kenya and Ethiopi. *Comparative Migration Studies*. № 13(1). URL: <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85218192240&origin=resultslist&sort=plf-f&src=s&sot=b&sdt=b&s=TITLE-ABS-KEY%28threats+to+national+security%29&sessionSearchId=6cf196b2feac9f9c669ca0b04c39260b&relpos=2> (дата звернення: 07.04.2025).

15. Mohammed Y., Warkentin M., Paul C., Beshah T. (2025). The role of collectivism, power distance, and neutralization techniques on deviant information security behavior. *Technology in Society*. №18. URL: <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85219125062&origin=resultslist&sort=plf-f&src=s&sot=b&sdt=b&s=TITLE-ABS-KEY%28threats+AND+to+AND+national+AND+security%29&sessionSearchId=6cf196b2feac9f9c669ca0b04c39260b&relpos=11> (дата звернення: 07.04.2025).

16. Хрустова В. Є., Трушкіна Н. В. Класифікація загроз національній безпеці країни. *Збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні вектори розвитку України: забезпечення сталості та безпеки»*. Київ, від 28 жовтня 2024 р. URL: https://www.reicst.com.ua/asp/article/view/conf_28_10_2024-01-02/conf_28_10_2024-01-02 (дата звернення: 07.04.2025).

17. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України: «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 14. 09. 2020 № 392/2020: станом на 07 січня 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text> (дата звернення: 07.04.2025).

18. United Nations Charter (full text). URL: <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text> (дата звернення: 07.04.2025).

19. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй: декларація від 24.10.1970. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/140050___140050 (дата звернення: 07.04.2025).

20. Визначення агресії: Резолюція 3314 (XXIX) Генеральної Асамблеї ООН від 14.12.1974. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/169633___169633 (дата звернення: 07.04.2025).

21. Резолюція 41/187 (XLIV) Генеральної Асамблеї ООН «Проголошення всесвітнього десятиріччя розвитку культури» від 08.12.1986. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_716#Text (дата звернення: 07.04.2025).

22. Helsinki Final Act, 1975. URL: <https://history.state.gov/milestones/1969-1976/helsinki> (дата звернення: 07.04.2025).

23. The North Atlantic Treaty (Washington, 4 April 1949). URL: https://www.cvce.eu/en/obj/the_north_atlantic_treaty_washington_4_april_1949-en-b9081831-6c1f-44fa-993a-50db7376de1a.html (дата звернення: 07.04.2025).

24. Договір про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 року № 995_098. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_098#Text (дата звернення: 07.04.2025).

25. The Geneva conventions of 12 august 1949. URL: <https://www.icrc.org/sites/default/files/external/doc/en/assets/files/publications/icrc-002-0173.pdf> (дата звернення: 07.04.2025).

26. Resolutions United Nation. URL: <https://main.un.org/securitycouncil/en/content/resolutions-0> (дата звернення: 07.04.2025).

27. Спільні безпекові зобов'язання між Україною та Європейським Союзом. *Президент України. Володимир Зеленський*. URL: <https://president.gov.ua/news/spilni-bezpekovi-zobovyazannya-mizh-ukrayinoyu-ta-yevropejsk-91801> (дата звернення: 12.04.2025).

28. Про річні національні програми під егідою Комісії Україна – НАТО: Указ Президента України від 24 лютого 2021 р. № 72/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/72/2021#Text> (дата звернення: 12.04.2025).

29. Партнерство НАТО з розширеними можливостями. URL: [https://cip.gov.ua/ua/news/partner-](https://cip.gov.ua/ua/news/partnerstvo-nato-z-rozshirenimi-mozhливостями)

[stvo-nato-z-rozshirenimi-mozhливостями](https://cip.gov.ua/ua/news/partnerstvo-nato-z-rozshirenimi-mozhливостями) (дата звернення: 12.04.2025).

30. Завада Я. І. Спільна політика безпеки і оборони ЄС на сучасному етапі: основні перспективи і загрози. *Політикус*. 2022 р. № 3. С. 71–76. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/16428> (дата звернення: 12.04.2025).

31. Консультативна місія Європейського Союзу (КМЕС) в Україні. URL: <https://www.euam-ukraine.eu/ua/> (дата звернення: 12.04.2025).

32. Ukraine Facility від ЄС та програма МВФ: моніторинг виконання Україною індикаторів та структурних маяків. URL: https://iaa.org.ua/articles/the-eus-ukraine-facility-and-the-imf-programme-monitoring-ukraines-implementation-of-indicators-and-structural-benchmarks/?gad_source=1&gbraid=0AAAAp-3Jda4iDGeQOPqcz83WNpFTTNRL5&gclid=Cj0KCQ-jwnui_BhDIARIsAEo9GuuDWMcb-t8RiKZBdQOXNMBqB-FA0WaTvEvEgS2y-UqyS0opJZklAB8aArzPEALw_wcB (дата звернення: 12.04.2025).

33. Організація Об'єднаних Націй. URL: <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/organizaciya-obyednanih-nacij> (дата звернення: 12.04.2025).

Денисенко Є. В.,

orcid.org/0000-0003-3776-0823

кандидат педагогічних наук,

начальник відділу організації заочного

та дистанційного навчання

Національної академії Національної гвардії України

Романенко В. О.,

orcid.org/0009-0002-4188-8790

здобувач вищої освіти

Національної академії Національної гвардії України